

Πλάτωνες, — ε) Περὶ τοῦ ἐν τῷ Ἰπποδρόμῳ Ὀδελίσκου, περὶ τοῦ βᾶθρου αὐτοῦ, τῶν ἐπ' αὐτοῦ ἐπιγραφῶν, ἀναγλύφων, τῶν τεσσάρων αὐτοῦ χαλκῶν κύβων καὶ εἰς τί αὐτὸ ἐχρησίμειε πρότερον,

Γ Ρ Ο

Γ. ΧΡΥΣΟΒΕΡΓΗ

ΑΘΗΝΗΣΙ

Τύποις Χ. Νικολαΐδου Φιλαδελφείως
1861.

Ἀνέγνωμεν μετὰ προσοχῆς τὴν διατριβὴν ταύτην, τῆς ὁποίας τὴν ἔκδοσιν εἶχομεν πρό τιος καιροῦ ἀναγγεῖλει διὰ τῆς Κασταλίας. Ἐπιχειροῦμεν σήμερον σύντομον περίληψιν αὐτῆς, βέβαιοι ὅτι οἱ ἀναγνώσται τῆς Κασταλίας θέλουσιν εὐχαριστηθῆ, διότι γνωρίζουσι καὶ ἐξ ἄλλων ἀξιολόγων συγγραμμάτων τὴν διακεκριμένην τοῦ συγγραφέως παιδείαν καὶ τὰς περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν ἰδίως γνώσεις καὶ μελέτας αὐτοῦ.

Μεταξὺ τῶν ἐν τῇ Μ. Ἐκκλησίᾳ, λέγει ὁ Κύριος Χρυσοβέργης, σωζομένων διαφόρων ἱερῶν καὶ σεπτῶν κειμηλίων, ἐναριθμοῦνται, ὁ Δεσποτικὸς Θρόνος καὶ ὁ ἱερὸς Ἄμβων, ἀμφοτέρω Σαμβυκτοκόλλητα (συντεφοκέντητα), κοινὴ δὲ ἐπικρατεῖ ἐκ παραδόσεως γνώμη ὅτι ἦσαν ποτὲ ἱερά τοῦ ναοῦ τῆς Ἀγ. Σοφίας σκευὴ καὶ διασωθέντα ἐκ τῆς ἐπὶ Ἀρχαδίου Αὐτοκράτορος (404) πυρπολήσεως τοῦ ναοῦ ἐκείνου ὑφίστανται μέχρι τῆς σήμερον ἐπὶ τῇ αὐτῇ καὶ τότε χρῆσει ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς πατριαρχικῇ ἐκκλησίᾳ.

καὶ ὀνομάζονται ἀμφοτέρω τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. — Τινὲς δοξάζουσιν ὅτι ὁ Θρόνος δὲν εἶναι ἀρχιερατικὸς ἀλλὰ βασιλικὸς, τεκμαιρόμενοι ἐκ τινῶν ἐνσκαφῶν σωζομένων εἰς τοὺς ἐμπροσθίους στύλους τοῦ θρόνου, εἰς τοὺς ὁποίους γνωματεύουσιν ὅτι ἦσαν ἐγκεκολλημένοι τιμαλφεῖς λίθοι, κόσμου καὶ λαμπρότητος ἕνεκα ἄλλοι ἀποφαίνονται ὅτι ὁ Θρόνος ἦτο αὐτοκρατορικὸς, εἰκάζοντες τοῦτο ἐκ τῶν σωζομένων εἰς αὐτὸν συμβυκτίων δικεφάλων ἀετῶν.

Ὅτι ὁ Θρόνος δὲν ἦτο βασιλικὸς, ἀλλὰ πατριαρχικὸς θέλομεν ἰδεῖ κατωτέρω· ἐκτὸς τούτου, ὁ τόπος τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου δὲν ἦτο ἔξω τοῦ ἱεροῦ βήματος καὶ ἐντὸς τοῦ καθολικοῦ, ἀλλ' ἔκειτο ὁ θρόνος ἐνδον τοῦ ἱεροῦ βήματος ἐν τῷ Συ θρόνῳ. Ὅπου δὲ τὴν σήμερον κεῖνται οἱ ἀρχιερατικοὶ θρόνοι, ἐκεῖ ἴστατο ὁ αὐτοκρατορικὸς, φαίνεται, θρόνος καὶ ἐπ' αὐτοῦ ὁ ἐκκλησιάζων Αὐτοκράτωρ· ὁ δὲ Πατριάρχης ὡς ἱεροουργὸς διέμενεν ἐν τῷ ἱερῷ κτλ. καὶ διὰ τοῦτο ὁ νῦν μὲν ἀρχιερατικὸς θρόνος, ἀλλοτε δὲ αὐτοκρατορικὸς, ὀνομάζεται καὶ μέχρι τῆς σήμερον δεσποτικὸς ἢ δεσποτικὸν βῆμα, διότι Δεσπότης καὶ ἁγ. Δεσπότης μόνος ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὀνομάσθη τὸ πρῶτον καὶ Δέσποινα ἢ Αὐτοκράτειρα. Ἐκ τούτων εἰκάζομεν ὅτι ὁ πρὸς τὸν ἀρχιερέα πολυχρονισμὸς « τὸν δε- » σπότην (καὶ Ἀρχιερέα) ἡμῶν » Κύριε, φύλαττε, εἰς πολλὰ » ἔτη Δέσποτα κτλ. » κυρίως ἀπεδίδοτο πρὸς μόνον τὸν Αὐτοκράτορα, τὸ δὲ ἐπισυναπτόμενον « καὶ Ἀρχιερέα, » φαίνεται εἰς ἐμὲ, λέγει ὁ Κύ-

ριος Χρυσοβέργης, μεταγενεστέρα προσθήκη (δηλ. μετά την άλωσιν γενομένην) κτλ.

Εισερχόμενοι εἰς τοῦ Πατριαρχικοῦ Νισοῦ τὸν Πρόναον (ἢ Νάρθηκα) ἀπαντῶμεν ἄνωθεν τῆς δεξιᾶς Πύλης ἐπιγραφήν τινα, ἐξ ἧς μαθαίνομεν ὅτι ὁ ναὸς ἀνωκοδομήθη τὸ 1720 δεκεμβρίου 18, ὅτι ὁ Πατριάρχης ὠνομάζετο Σεβασμιώτατος κτλ.

Δευτέρα ἐπιγραφή οκτάστιχος Ἡρωελεγειακὴ ὑπάρχει ἄνωθεν τῆς Μεσαίας Πύλης τοῦ ναοῦ φέρουσα τὴν χρονολογίαν αἰωλῶς. Εἰσερχόμενοι δὲ διὰ τῆς Μεσαίας Πύλης ἀπαντῶμεν ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας τῆς ἐπὶ τὰ δεξιὰ παραστάδος ἄνωθεν τοῦ πρώτου ξύλου (ἢ στασιδίου), τρίτην ἐπιγραφὴν, ἐξ ἧς φαίνεται ὅτι τὸ ἔδαφος τοῦ ναοῦ ἐλιθοστρώθη τὸ 1720 δεκεμβρίου 3.

Προχωροῦντες πρὸς τὴν Ὠραίαν Πύλην ἀπαντῶμεν ἐπὶ τὰ ἀριστερὰ τὸν ἱερὸν Ἀμβωνα, τὸν ὁποῖον, ἄγνωθ, λέγει ὁ Κύριος Χρυσοβέργης, πόθεν ὀρμηθέντες οἱ γράψαντες, ὀνομάζουσι τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, καὶ σύγχρονον πρὸς τὸν σωζόμενον Δεσποτικὸν Θρόνον· διότι ἀπλῆ καὶ ἐπιπόλαιος ἐπίσκεψις ἀμφοτέρων τῶν ἱερῶν τούτων σκευῶν καταδεικνύει ἠλίκη διαφορὰ ὑφίσταται εἰς τὴν ἐργασίαν καὶ τελειότητα τῆς τέχνης καὶ τὴν λεπτοουργίαν τῶν ὀστρεογραφημάτων· καθότι, εἰ καὶ ἀμφοτέροι σαμβυκτοκόλλητοι, ἀλλ' ἢ τοῦ Ἀμβωνος τέχνη δὲν εἶναι ὡς ἡ τοῦ Θρόνου, λεπτή, γλαφυρὰ καὶ κομψή. Ἐκτὸς δὲ τούτων καὶ ἔκ τινος ἐξαστίχου ἐπιγραφῆς, σωζομένης περὶ τὰ κράσπεδα τοῦ Ἀμβωνος, καταδεικνύεται ὅτι ὁ Ἀμ-

βων εἶναι νεώτατος (1703).

Ὁ σωζόμενος Θρόνος φέρει ἐπὶ τῶν ἐμπροσθίων δύο στύλων σαμβυκτινοὺς ἀετοὺς δικεφάλους (ἢ μᾶλλον διχοτόμους), ἐξ ὧν ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ Θρόνος χρονολογεῖται μετὰ τὸν 10ον αἰῶνα, διότι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης καὶ κατωτέρω ἤρξατο νὰ χρησιμεύῃ ἐν γένει ὁ διχοτόμος ἀετὸς ὡς ἔμβλημα ἐπὶ τῶν Αὐτοκρατορικῶν σημαίων καὶ λοιπῶν σκευῶν καὶ ἐπίπλων, ἐνῶ τὰ πρὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης τοιαῦτα ἀντικείμενα ἢ φέρουσι μονοκέφαλον τὸν ἀετὸν ἢ τὸν σταυρὸν μόνον.

Περὶ τοῦ μονοκεφάλου καὶ δικεφάλου ἀετοῦ: — Ὁ μονοκέφαλος ἀετὸς, ὡς στρατιωτικὴ σημαία, ἦτο χρήσιμος παρὰ Πέρσαις, ὡς ἱστορεῖ ὁ Ξενοφῶν· καὶ φαίνεται ὅτι ἐκ τῶν Περσῶν παρέλαβον εἰς τὰς λεγεῶνάς των ὡς στρατιωτικὸν σῆμα τὸν ἀετὸν οἱ Ῥωμαῖοι. Οἱ δὲ Ἕλληνες τὸν ἀετὸν ὡς ἱερὸν τοῦ Διὸς μετεχειρίσθησαν εἰς τὸ ἀέτωμα τῶν εἰς τὴν θεότητα ταύτην ἀφιερωμένων ναῶν. Οἱ Ῥωμαῖοι παραλαβόντες λοιπὸν τὸν ἀετὸν παρὰ τῶν Περσῶν, τὸν εἶχον μονοκέφαλον ὡς σημαίαν τῶν λεγεῶνων των, χρυσοῦν ἢ ἀργυροῦν ἢ χαλκοῦν, μὲ ἀναπετασμένας πτέρυγας ἐπὶ δόρατος, ἀπλῶς ἢ κρατοῦντα εἰς τοὺς ὀνυχὰς τοῦ κεραυνὸν καὶ ἐντὸς ὠρθωμένου στεφάνου δάφνης καθήμενον. Ἐν γένει δὲ ἐξωγραφεῖτο ὁ μονοκέφαλος ἀετὸς ἐπὶ τῶν σημαίων, ἢ ἐχρυσοκεντεῖτο κεκοσμημένος πολυτίμοις λίθεις καὶ ἐφέρετο ὑπὸ τῶν σημαιοφόρων ἐν ταῖς στρατείαις, πρὸ τῶν Αὐτοκρατόρων καὶ μετὰ ταῦτα ἰδίως τῶν Χριστιανῶν, ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Μ. Κωνσταντίνου· ἢ δὲ τοιαύτη ση-

μαία ἐκαλεῖτο Λάβαρον. Τὸ Λάβαρον ἦτο δόρυ ἔχον ἐπὶ κεφαλῆς ὀριζόντιον κεραίαν, ἐξ ἧς ἐξηρτάτο πορφυροῦν τετράγωνον ὕφασμα, ἔχον ἐν τῷ μέσῳ χρυσοῦφαντον ἢ ἐξωγραφημένον μονοκέφαλον ἀετόν. Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος πολεμῶν πρὸς τὸν Μαξέντιον εἶδεν ἐν τῷ στερεώματι τὸ Λάβαρον ἔχον ἀντὶ ἀετοῦ τὸν σταυρὸν μετὰ τῆς ῥήτρας, « Κωνσταντῖνε, ἐν τούτῳ νίκα, » « Constantine, hoc signo vinces » (α)· καὶ ἔκτοτε ἀντεκατέστησεν εἰς τὸ Λάβαρον τὸν σταυρὸν ἀντὶ τοῦ ἀετοῦ ἢ τὸ μονόγραμμα σημαῖνον τὸ, Ἰησοῦς Χριστός. — Μονοκέφαλοι ἀετοὶ τὴν σήμερον σώζονται εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἰς μὲν εἰς τὸν ἐπὶ τὰ δεξιὰ τοῦ ἐξερχομένου τοῖχον τῆς Πύλης τοῦ Ῥωμανοῦ (Τὸπ-κλποῦ), μὲ ἀνεπτυγμένας πτέρυγας καὶ ἀποκομμένον τὸν λαιμόν· τέσσαρες δὲ εἰς τὰς γωνίας τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ κιονοκράνου τῆς σήλης τοῦ Μαρκιανοῦ, σωζομένης ἐν τινι συνοικίᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῆς περιοχῆς Σαχζαδέ.

Ἐν τῇ διατριβῇ ὑπάρχει λεπτομερῆς περιγραφή τοῦ μνημείου, ἐν ἧ ὁ Κύριος Χρυσοθέργης ἀποδεικνύει ὅτι εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν πρὸ τοῦ 10ου αἰῶνος ἐφέρετο ὁ ἀετὸς μονοκέφαλος καὶ οὐχὶ δικέφαλος ἢ ὁ σταυρὸς μόνον μετὰ τινος μονογραφῆς ἢ συμβολικοῦ ὁμοιώματος, ὡς φαίνεται τοιοῦτόν τι ἐπὶ τοῦ δυσμικοῦ τείχους τοῦ μεταξὺ τῆς Πύλης τοῦ Ῥωμανοῦ καὶ τῆς Μελανδησίας (Μεβλέ Χανέ καπουσοῦ). Μανθάνομεν δὲ ὅτι οἱ Βυζαντινοὶ με-

τεχειρίσθησαν τὸν δικέφαλον ἀετόν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Κομνηνῶν καὶ κατωτέρω (ἀπὸ Χριστοῦ 1048 καὶ ἐφεξῆς), καταγομένων ἐκ τῆς (Κασαμονῆς τῆς) Παφλαγονίας, ὁμόρου τῆς Γαλατίας κοιτίδος τοῦ μυθεομένου δικεφάλου Χάγκα καὶ (ἔπειτα) δικεφάλου ἀετοῦ, ὅστις ἦν ὁμοιος σχεδὸν πρὸς τὸν ἐν Βογάζ-κισί καὶ Οὐγιούκ δικέφαλον ἀετόν, καὶ περὶ τοῦ ὁποίου Χάγκα οἱ Ἀσιᾶται λαοὶ μέγαν ἐποιῶντο λόγον. Ἐπὶ τέλους ὁ Χαγκογενῆς δικέφαλος ἀετὸς ἐπὶ τῶν Σταυροφοριῶν, ἀπομίμημα βέβαια τοῦ τῶν ἐν Βυζαντίῳ Κομνηνῶν καὶ Παλαιολόγων (ἴσως δὲ καὶ εἰσενεὶ λάφυρον καὶ τρόπαιον κατὰ τῶν Γραικύλων) μετεκομίσθη εἰς τὴν Δύσιν ἐπὶ τῶν σημαίων καὶ τῶν οἰκοσῆμων τῶν χριστωνυμουμένων Ἰπποτῶν, ὅτε ἐπέσρεφον ἀσάνδαλοι τροπαιοῦχοι ἐκ τῆς Παλαισίνης εἰς τὰς Ἑστίας των. — Ὁ σωζόμενος Θρόνος φέρει δύο ἐπιγραφάς, τὴν μὲν, νεωτέραν, ἐπὶ τοῦ ὀροφώματος (ἢ οὐρανοῦ) ἐπισκευασθέντος τὸ 1680, τὴν δὲ ἀρχαιοτέραν, ἐπὶ τοῦ πρωτοτεύχτου διαζώματός του, γενραμμένην τὸ 1085, ὅτε καὶ κατεσκευάσθη. Ἡ μεταγενεστέρα ἐπιγραφή ἔχει οὕτως:

Ὁ βαρβάρων μὲν ὄλεσε θρόνον χόλος.
 Τοῦ βοϊβόδα τ' αὐτόθις Δημητράσκου
 Καινιστε τοῦτον Κατακουζηνοῦ Λεων,
 Χρονοτριβοῦντος ποιμένος τ' Ἰακώβου.
 ΛΧΗ'.

Περὶ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ὑπάρχουσιν ἐν τῇ διατριβῇ φιλολογικαὶ τινες παρατηρήσεις καὶ συγχρόνως ἐρμηνεῖα σκοτεινοῦ τινὸς χωρίου τοῦ Πλάτωνος εἰς τὴν Ἀπολογία τοῦ

(α) Ἀγνοεῖται εἰς ποτέραν τῶν γλωσσῶν ἦτο γεγραμμένη ἡ ῥήτρα αὕτη. (Σαρ. Βοζ. Μελέτ.) Σ. τοῦ Σ.

Σωκράτους, « Ὅσοι δὲ φθόνῳ καὶ δια-
 » βολῇ χρώμενοι ὑμᾶς ἀνένειθον,
 » οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ πεπεισμένοι ἄλλους
 » πείθοντες, οὗτοι πάντες ἀπορώτατοί
 » εἰσιν· οὐδὲ γὰρ ἀναβιβάσασθαι οἶόν
 » τ' ἐστὶν αὐτῶν ἐνταυθοῖ, οὐδ' ἐλέγξει
 » οὐδένα, ἀλλ' ἀνάγκη ἀτεχνῶς ὡσπερ
 » σκιαμαγεῖν ἀπολογούμενον. Τε
 » καὶ ἐλέγχειν μηδενὸς ἀποκρινόμε-
 » νου. » — Εἰπὸν τινες ὅτι ὁ Τε ἦτο
 κανονικώτερον νὰ κεῖται πρὸ τῆς με-
 τοχῆς· οἶον, « ἀλλ' ἀνάγκη ἀτεχνῶς
 » ὡσπερ σκιαμαγεῖν τε ἀπολογούμενον
 » καὶ ἐλέγχειν μηδενὸς ἀποκρινόμε-
 » νου, » ἀλλὰ τότε, λέγει ὁ Κύριος
 Χρυσοβέργης, ἀποβαίνει ἀκατανόητον
 κτλ. κτλ.

Ἡ ἀρχαιότερα ἐπιγραφή τοῦ 1085
 ἔχει οὕτω:

ΚΑΝΟΥ ΠΕΦΕΥΓΕ ΘΑΜΒΟΣ ΕΠΤΑ ΘΑΥ-
 [ΜΑΤΩΝ
 ΤΩΝ ΠΡΙΝΟΘΑΥΜΑΣΙΟΣΟΥΤΤΟΣΙΘΡΟΝΟΣ
 ΜΗ ΚΟΣΜΩΝ ΑΥΤΩΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥΝΤΟΣ
 [ΔΟΜΩΣ
 ΧΑΡΙΣΙΝ ΜΕΛΥΩΝΑΟΥΜΙΟΥ Ω... ΠΑ.
 ΑΜΗΟΗ ΤΟΣ ΕΙΒΙΟΥ ΠΑΘΩΝ
 ΑΧΙΑΜΙΟΥ ΤΗΛΑΦΙΕΡΩΚΟΤΟΣ. ΕΤΙ ΑΠΕ.

Αἱ πλείσταί τῆς ἐξαστίχου ταύτης
 ἐπιγραφῆς λέξεις εἰσὶ κλοβωμέναι,
 ἔνεκα τῆς τοῦ ζωγράφου ἀμαθείας·
 φαίνεται δὲ νὰ ἔχωσιν οὕτω:

Καὶ νοῦ πέφευγε θάμβος ἐπτὰ θαυμά-
 [των
 Τῶν πρὶν ὁ θαυμάσιος οὗτος ἰθρόνος.
 Μὴ κοσμῶν αὐτὸν Πατριαρχούντος
 [ἀνόμως·
 Χάρισίν με λύων ἀμνοῦ Ὁμέγ' ἠδ'
 [ἄλφα,
 Ἄμεμπτος ἔδῳ εἰς ἀεὶ ἰσθ' παθῶν
 Ἄχῃ ἄμα τοῦ τη' ἀφιερωκότος. ἔτει
 [ἀπέ.

(ΤΟΜ. Α΄)

δηλαδή,

« Οὗτος ὁ θαυμάσιος θρόνος, ἐκ-
 » φεύγει καὶ τοῦ νοῦ τὴν διὰ τὰ ἐπτὰ
 » παλαιὰ θαύματα ἐκπληξίν· δὲν δια-
 » πρέπει δὲ, ἐὰν αὐτὸν ἀναβαίνει παρά-
 » νομος Πατριάρχης. Εἶθε δὲ διαμένω
 » ἀλώβητος ὑπὸ τῶν ἰοβόλων παθῶν,
 » λυτρώνη με χάριτι τοῦ Παμβασιλέως
 » Χριστοῦ, (διαλύων) τὰς λύπας μου,
 » ὅστις τὸν εἶχον τάξει προθύμως καὶ
 » πλουσιοπαρόχως τὸν ἀνέθηκα. » ἐν
 ἔτει 1085.

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη, ἐξ ἧς φαίνεται
 ὅτι ἡ κατασκευὴ καὶ ἡ ἀφιέρωσις ἐγένε-
 νετο τὸ 1085, εἶναι, νομίζω, λέγει ὁ
 Κύριος Χρυσοβέργης, συντεταγμένη
 ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Ἀυτοκράτορος
 Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ὑπότινος τῶν
 τότε λογίων ἢ τῶν περὶ αὐτὸν σοφῶν·
 ἀλλὰ μᾶλλον, λέγει, πείθομαι ὅτι
 αὕτη εἶναι συντεταγμένη ὑπὸ τοῦ ἰδίου
 Ἀυτοκράτορος Ἀλεξίου, ὅστις κατὰ
 τὴν ὁμολογίαν τῆς ἰδίας του θυγατρὸς
 Ἄννης τῆς Κομνηνῆς, τσοῦτον ἦτο
 πεπαιδευμένος, ὥστε « τοῖς μὲν ὄπλοις
 » τοῖς βαρβάροις ἐνίκα, τοῖς δὲ λόγοις
 » τοῖς ἀντιθέουσ, κτλ. »

Ἦθον, πότε καὶ πῶς ἀφιερῶθη οὗτος
 ὁ θρόνος: Ὁ Ἀλέξιος Κομνηνὸς δια-
 νοηθεὶς νὰ γείνη Ἀυτοκράτωρ, εἶχεν
 εὐχηθῆ, ἂν ἐπιτύχη τῶν δικαίων του
 ἀξιώσεων, νὰ προσενέγκῃ τι δῶρον εἰς
 τὸν νοῦν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας. Μόλις
 λοιπὸν ἀνέβη τὸν Ἀυτοκρατορικὸν θρό-
 νον καὶ περιεποιήθη προσποιούμενος
 τὸν κληρὸν καὶ ὅσους ὑπόπτευσεν ὑπε-
 ναντίους· ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀντιπολίτευσις
 ἐνισχύετο, συνασπισθέντων τῶν ἀπο-
 τυχόντων, καὶ προσεκτῆσατο τὸν κλη-
 ρὸν εἰς ἐαυτὴν· ἐπίκουρον καὶ τὸν εὐε-
 νουχισμένον τότε σῶμα καὶ τὸν νοῦν

Εὐστράτιον τὸν Πατριάρχην, ἤρξατο ἐπιδειξίως κατὰ τοῦ Ἀλεξίου τὴν ἀντίπραξιν· πολλοὶ πολῖται ἠνώθησαν μετὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Ἀλεξίου καὶ ἐκάλεσαν τὸν Ἀλέξιον ἐνώπιον τῆς Συγκλήτου παρούσης καὶ τῆς Ἐκκλησίας ν' ἀπολογηθῆ. Ὁ Ἀλέξιος ἠθώωθη, καὶ ἀφοῦ ἐκ τῶν ὑπεναντίων του τοὺς μὲν ἐφόνευσε τοὺς δὲ ἐξώρισεν, ἐξεθρόνισε καὶ τὸν Πατριάρχην Εὐστράτιον ἐπὶ λόγῳ θρησκευτικῶ ὡς εὐνοῦχον καὶ κατέστησε σηλίτην. Θεατρίζων λοιπὸν Πατριάρχην καὶ ἐκδικούμενος πρὸς νοθεσίαν τῶν Κληρικῶν, ἔκρινεν ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ αὐτεῦ θελήσει, οὐχὶ θρόνος αὐτοκρατορικός, διότι θρόνος τοιοῦτος προὔπῆρχεν ἀπὸ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ ἀνακτοπρεπῆς ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἀλλὰ θρόνος Πατριαρχικός κατὰ Πατριάρχου, φέρων τὴν στήλιτευτικὴν ἐπιγραφὴν, ἣν ἀνέγνωμεν, καὶ σημείως εἰς τὸ ἱερὸν Σύνθρονον (α).

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε λεχθέντων, γίνεται δῆλον ὅτι ὁ αὐτοκράτορας πατριαρχικός θρόνος δὲν εἶναι, ὃν ἀνέβαιναν ὁ μέγας τῆς ὀρθοδοξίας ὑπέρμαχος Χρυσόστομος, ὅστις ἐπατριάρχευε τὰς ἀρχὰς τοῦ 5ου αἰῶνος (404), ἀλλ' ὅτι εἶναι μεταγενέστερος αὐτοῦ ἔτη περὶ τὰ 700.

Ἴδου δὲ καὶ πῶς ἐκ τῆς ἀγ. Σοφίας μετεκομίσθη εἰς τὰ Πατριαρχεῖα μετὰ τηλικαύτας πολιτικὰς περιπετείας καὶ διεσώθη ἀβλαβῆς :

Ὅτε τὴν 29 Μαΐου τοῦ 1453 εἰσέβαλον κατακτηταὶ οἱ Ὀθωμανοί, ἔ-

(α) Βλέπε Σ. Δ. Βυζάν. Κ. Π. σελ. 497, ἐνθα φαίνεται διαφωνία τις ὡς πρὸς τὴν θέσιν τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου. Ἰσως ἀπατάσῃ (λίγαι ὁ κύριος Χρυσόστομος) ἀλλὰ τοῦτε οὐδὲν πρὸς τὴν ἐρμηνείαν τῆς ἐπιγραφῆς.

σφαζαν, ἐλαφυραγωγῆσαν, ἠτίμασαν, ἐξύθρισαν, ἀλλ' ὅμως ἐσεβάσθησαν τοὺς ἱεροὺς ναοὺς, ὧν τοὺς πλείστους μετέβαλον εἰς τεμένη τῆς ἰδίας αὐτῶν λατρείας, καταλιπόντες τοὺς λοιποὺς εἰς τοὺς κατακτηθέντας ἑτεροδόξους αὐτῶν Χριστιανούς. Ἡ πολιτικὴ σύνοσις τοῦ κατακτητοῦ Μεχμέτ τοῦ Β' περιποιήθη, περιέθαλψε καὶ ἐπροστάτευσε τὴν θρησκείαν τῶν κατακτηθέντων, ἐχορήγησε πολλὰ προνόμια εἰς τὸν λαοπροβλήτον Πατριάρχην Γεννάδιον τὸν Σχολάριον, σκεύη πολλὰ τοῦ ναοῦ ἀφέθησαν κατεσκορπισμένα ἐν τῷ ναῷ. Ἀφοῦ δὲ ὁ ναὸς οὗτος μετεβλήθη εἰς τέμενος, ἅπαντα τὰ τὴν ὄρμην τῶν κατακτητῶν διαφυγόντα ἱερὰ σκεύη, οἷον, μουσεῖογραφεῖς εἰκόνες, ἀρχιερατικὰ θρανία τοῦ ἱεροῦ Συνθρόνου, οἷα τὰ μέχρι τοῦδε σωζόμενα ἐν τινι δωματίῳ τοῦ Πατριαρχείου διοστροεογραφεῖ θρανία, ὧν τὸ μὲν, χρησιμεύει ἐν τῇ ἱεουργίᾳ τοῦ ἀεὶ πατριχοῦντος, τὸ δὲ ἕτερον εἰς ἐκφορὰν τοῦ ἐν αὐτῇ τῇ ἀρχῇ ἐγκαταβιοῦντος Πατριάρχου, ἔτι δὲ αὐτὸς ὁ περὶ οὗ ἡ Διατριβὴ δεσποτικός θρόνος, ἱερὰ λείψανα ἀγίων, καὶ τὸ διασωθὲν ἴσως τμήμα τῆς στήλης, πρὸς ἣν περιδεθείς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ἐραγγελώθη ὑπὲρ ἡμῶν, ταῦτα πάντα ἐχαρίσθησαν ὑπὸ τοῦ Κατακτητοῦ εἰς τὸν Πατριάρχην Γεννάδιον.

Ὁ Πατριάρχης Γεννάδιος ὁ Σχολάριος μετεκόμισεν αὐτὰ εἰς ὃν ὁ κατακτητὴς παρεχώρησεν εἰς αὐτὸν καὶ τοὺς κατακτηθέντας ναοὺς τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων (τὸ νῦν, Σουλτάν Μεχμέτ-Τζαμισῆ), ἐκεῖθεν μετὰ δώδεκα ἔτη (1465) μετεφέρθησαν ἅπαντα εἰς τὸν ναὸν τῆς Παμμκαρίστου (τὸ νῦν Φα-

τιγέ-Τζαμισή)· ὅθεν τὸ 1690 μετεκομίσθησαν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀγίου Δημητρίου Κανάβη, εἰς Εὐλόπορταν καὶ ἐκεῖθεν τέλος μετεκομίσθησαν τὸ 1614 εἰς τὴν κατὰ τὸ Φανάριον γυναικείαν μονὴν ἔχουσαν ναὸν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγ. Γεωργίου, εἰς τὰ νῦν δηλ. Πατριαρχεῖα, ἐνθα νῦν σώζονται σχεδὸν ἅπαντα μετὰ δύο μουσειογραφῶν εἰκόνων, τῆς Θεοτόκου (ἐπιλεγομένης Παμμακάριστου) καὶ τοῦ Προδρόμου.

— Ὁ θελίσκος. — Ὁ Κύριος Χρυσοθέγγης λαλῶν περὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Ὁθελίσκου ἢ τοῦ πυραμίδιου, λέγει ὅτι κακῶς τινες ἐνόμισαν ὅτι ἦλθεν αὐτός εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν βεβηλαμένος καὶ συντετριμμένος μάλιστα δὲ κολωβωμένος εἰς τὰ πυραμίδα, διότι τὸ ἀνατολικὸν καὶ δυτικὸν τρίγωνον εἶναι ἰσοσκελῆ, τὸ δὲ βόρειον καὶ μεσημβριὸν σκαληνὰ κτλ. ἐνῷ τοιοῦτος ὑποτίθεται ὅτι ἀπεκόπη ὁλόκληρος ὁ μονόλιθος αὐτός ὄγκος ἐκ τοῦ λατομείου. Ὁ δὲ κορμὸς τοῦ Ὁθελίσκου εὐδ. μίαν καὶ αὐτὸς ἀποδεικνύει ὅτι ὑπέστη εὔτε συντριβὴν εὔτε ἐπιδιόρθωσιν. — Ὁ εἰρημένος Ὁθελίσκος... μετεκομίσθη, λέγει ὁ αἰοίδιμος Κωνσταντῖος, ἀπὸ τὴν Ἑλισούπολιν (τὴν Ὦν τῆς Θείας Γραφῆς) τῆς κάτω Αἰγύπτου· « Ἰστατο δὲ ἐκεῖ πρὸ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἡλίου, μετεκομίσθη δὲ ἐπὶ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου διὰ τὰ στηθῆ εἰς τι μέρος τῆς πόλεως πρὸς στολισμὸν, ἀλλ' ὄρω; μετακομισθεὶς ἀφέθη καὶ ἔκειτο παρητημένος καὶ ἀπερρίμμενος χαμαί, διότι εὐδεις τῶν τότε καὶ τῶν μετὰ ταῦτα ἀρχιτεκτόνων ἐδύνατο νὰ τὸν στήσῃ κατὰ τὴν πρόθεσιν καὶ ἔρρσιν τοῦ Μ. Κωνσταντίνου

καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ. Τοῦτον κτῶρθωσε νὰ εἴσῃ Θεοδόσιος ὁ Μέγας ἐπιστήσας ἐργοδιώκτην τὸν ἀπὸ Δικαστοῦ Ὑπατον τότε τῆς Κωνσταντινουπόλεως Πρόχλον. Τοῦτο μαρτυροῦσι τὰ εἰς τὸ βᾶθρον δύο ἐπιγράμματα, ὧν τὸ ἐν Ἑλληνικὸν (τετράστιχον Ἑρωελεγεῖον) καὶ τὸ ἕτερον Ῥωμαϊκὸν (πεντάστιχον Ἑρωϊκὸν ἐξάμετρον).

Ἰδοὺ τὸ Ἑλληνικὸν ἐπίγραμμα (ἐπὶ τῆς δυσμικῆς πλευρᾶς).

Κίονα τετράπλευρον, ἀεὶ χθονὶ καίμνον ἄχθος
Μεῖνος ἀναστῆσαι Θεοδόσιος βασιλεὺς
Τολμήσας, Πράκτο[N] ἐπακέλευτο, καὶ τόσος ἔσῃ
Κίον ἡλίος ἐν τριάκοντα δύο.

Τὸ Ῥωμαϊκὸν (ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς),

Difficilis quondam Dominis parere se-
[renis
Jussus et extinctis Palmam portare tyr-
[ranis
Omnia Theodosio cedunt, sololique
[perenni
Terdennis sic victus ego domitusque
[diebus
Judice sub Proclo su[pera]s elatus ad
[auras.

Τὰ δύο ταῦτα ἐπιγράμματα διαφωνοῦσι πρὸς ἀλλήλα ὡς πρὸς τὸν χρόνον τῆς ἀποπερατώσεως τῆς ἐργασίας τῆς ἀναστηλώσεως, διότι τὸ μὲν Ἑλληνικὸν λέγει ὅτι ὁ τόσος μέγας κίων ἐστήθη ἐν 32 ἡμέραις (ἡελίοις), τὸ δὲ Ῥωμαϊκὸν ἐν 30· φαίνεται δὲ ὅτι ἡ διαφορὰ τῶν δύο ἡμερῶν προήλθεν ἐκ τῆς πληροφορίας ἢ μᾶλλον ἐκ τῆς δεξιότητος ἑκατέρου τῶν ἀδύλων συντακτῶν τῶν ἐπιγραμμάτων, διότι φαίνεται ὅτι ὑπῆρξαν δύο διάφοροι οἱ συντάκται.

Μετὰ τὴν λέξιν πρὸς λέξιν ἐξήγη-
σιν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ἐπιγράμματος,
δίδει ὁ Κύριος Χρυσοβέργης μετὰφρα-
σεν αὐτοῦ εἰς ἰσαριθμούς ἑξαμέτρους
στίχους, ὡς ἑξῆς :

Νηλὴς μελιχίοισι μὲν ἠγεμόσιν ποθ' ὑπέκειν
Κέκριματι, τυράννοις δ' ἐκλειποῖσι δάκτυλον αἶφρην·
Πάντα δὲ Θεοδοσίῳ, εἰς τ' εἶκαι τελευθόουσιν·
Ἡλιασὶν ἐν τριάκοντα δαμείς κ' ἐγὼ ἤτηθεις τε,
Πρόκλου σπεύδοντες, στήριξ' αἰχμαί κάρηνας.

δηλαδή,

« Ἐγὼ ὁ Ὀβελίσκος ἐλογίσθην πο-
» τὲ ὅτι τοῖς μὲν γαληνοῖς βασιλευσὶ
» (τῆς Κωνσταντινουπόλεως) ὑπῆρξα
» ἀπειθῆς, εὐπειθῆς δὲ τοῖς πάλαι
» ἀπογενομένοις τυράννοις Φαραῶν·
» ἐπεὶ δὲ πάντα ὑπέκει Θεοδοσίῳ καὶ
» τῇ αὐτοῦ ἀειθαλεῖ γενεᾷ, διὰ τοῦτο
» κἀγὼ δαμασθεὶς καὶ (οἶονεὶ γνωσι-
» μαχῶν) ἤτηθεις ἀνυψῶθην εἰς τὸν
» ἀέρα ἐν τριάκοντα ἡμέραις, Πρόκλου
» τῷ ἔργῳ ἐπιστατοῦντος. »

Μετὰ ταῦτα ὑπάρχει ἐν τῇ διατριβῇ
μακρὰ περιγραφὴ τοῦ βάρου καὶ τῶν
τεσσάρων χαλκῶν κύβων· ὑποθέτει
δὲ ὁ Κύριος Χρυσοβέργης ὅτι τὸ βάρου
τοῦ Ὀβελίσκου ἦτο τῶν Βυζαν-
τινῶν βωμὸς θεότητός τινος παρ' αὐτοῖς,
οἶον, τοῦ Διὸς, ἢ τῆς Ἥρας, ἢ τῆς
Ἑκάτης, ἢ τοῦ Ἀπόλλωνος κτλ. ἐπὶ
δὲ τοῦ βωμοῦ τούτου ἐστήθη ὁ Ὀβε-
λίσκος διανεμηθέντος τοῦ βάρους κατὰ
τοὺς κανόνας τῆς Δυναμικῆς εἰς τὰ
ἄκρα διὰ τῶν χαλκῶν κύβων· μετὰ
ταῦτα περιεκόπη ὁ βωμὸς εἰς σχῆμα
βάρου ὡς εἶναι τὴν σήμερον κτλ.

— Ὁ Κύριος Χρυσοβέργης, ὡς

πληροσφορούμεθα, ἔχει καὶ ἄλλα πολ-
λὰ ἄξια λόγου συγγράμματα, τὰ ὁ-
ποῖα διὰ λόγους, τοὺς ὁποίους πᾶς τις
δύναται νὰ ἐννοήσῃ, μένουσι εἰσέτι εἰς
τὸ σκότος, καθὼς καὶ πολλὰ ἄλλα, τὰ
ὁποῖα ἐξεδόθησαν μὲν, ἀλλ' ἐξαντλη-
θέντα ἤδη διατελοῦσιν ἄγνωστα εἰς
πολλοὺς τῶν νέων. Ἄλλ' ἐκτὸς τοῦ
Κυρίου Χρυσοβέργη, πόσοι ἄλλοι λό-
γιοι ἄνδρες, ἐγκύψαντες ἐπὶ πολὺν
χρόνον εἰς σπουδὰς καὶ μελέτας ἐπὶ
διαφόρων ἀντικειμένων, διεπόνησαν
συγγράμματα λίαν ἄξια λόγου καὶ
ἀναγκαιότατα, καὶ ὁμοῦ ταῦτα δια-
μένουσι εἰσέτι γνωστὰ εἰς μόνον τὸν
διαπονήσαντα αὐτὰ συγγραφεῖ· ἢ δὲ
φιλομαθῆς νεολαία στερεῖται τῆς ἐκ
τούτων ὠφελείας. Ἡ τοιαύτη κατάστα-
σις τῶν πραγμάτων μᾶς βιάζει ἀκον-
τας ν' ἀνατρέξωμεν εἰς τὴν ὀλίγον ἀφ'
ἡμῶν ἀφισταμένην ἐκείνην ἐποχὴν,
καθ' ἣν ἐν μέσῳ τριχυμιῶν καὶ θυέλλης
ἄνδρες ζηλωταὶ τῆς προόδου τῆς νεο-
λαίας ἠγωνίζοντο παντὶ σθένει ὅπως
διασώσωσιν ἰδίαις δαπάναις διὰ τοῦ
τύπου ὅ,τι ἀγαθὸν καὶ χρήσιμον ἐξήρ-
χετο ἐκ τοῦ καλᾶμου λογίων καὶ ἐπι-
στημόνων ἀνδρῶν, ὁποῖοι ἦσαν οἱ ἀεί-
μνηστοὶ ἐκεῖνοὶ Ζωσιμάδοι!

— — —

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΜΕΣΙΚΑΝΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ
ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΘΥΓΑΤΕΡΑ ΑΥΤΗΣ.

« Ἀκριθὴ μου κόρη, μικρὰ μου πε-
ριστέρα, ἂν ὁ Θεὸς σοὶ χαρίσῃ ζωὴν,
ἂν διαμείνης καιρὸν τινα ἐπὶ τῆς γῆς,
πάσχισον νὰ διατηρηθῆς ἀμόλυτος·